

דאיסור ח"ש איסור כללי הוא לכל איסורי תורה] ע"כ אין שם האיסור בחצי שיעור בהיותו חפצא של מאכלות אסורות, כי אם דהוי איסור גברא שהוזהר לבל יעשה חצי שיעור של איסור מאיסורי התורה, והארכתי בזה טובא בפרשת חיי שרה [כ"ד ל"ב].

הלא מעתה נראה בישוב קושיא הנ"ל, כי מאחר דעיקר איסור חצי שיעור דם אינו אלא איסור גברא, א"כ אין כאן פסול של משקה ישראל, וכמש"נ בארוכה דכל דאין זה חפצא של מאכלות אסורות אין בזה פסול במה שאינו ממשקה ישראל, וביותר אם נימא כדברי הדובב משרים דאין בזה אלא איסור דרבנן משום דם שבישלו, א"כ בודאי ניחא עפ"י המבואר בפסחים מה. דבאיסור דרבנן ליכא פסול משקה ישראל אלא בדבר שהוא פסול הגוף ולא בדבר שדבר אחר גרם לו.

אמנם עדיין יש לעיין בישוב זה, כי לכאורה נראה דאף בפחות מכשיעור איסור איכא

פסולא בדבר שאינו ממשקה ישראל, כי אף בפחות מכשיעור הוי חפצא דאיסורא, ואך דליכא איסור אכילה אלא בשיעור כזית שהוא מעשה אכילה, אמנם הגאון מטשעבין נקט דכל דליכא איסור שלם בח"ש יש לדונו שאין פסול מדין משקה ישראל, נוש לדון דתליא במה שחקרו האחרונים בגדר דין משקה ישראל, והובא בפרשת וישלח (פל"ב פל"ג).

והוא מתבאר ביותר למה שהוכיח הגר"א כהן זצוק"ל מסוגיא דמנחות נד. דנבילה פחות מכשיעור אי"ז ריעותא במעשה האכילה בלבד, אלא חסר בחלות החפצא דאיסורא, דמה"ט שייך בה ענין דיחוי, ובחי"ר"ש פסחים מד: האריך בדבריו, ולפי"ז מבואר מאד ענין הנ"ל, דאף שנתחדש ביומא עד. מקרא דכל חלב דח"ש אסור מה"ת, מ"מ כיון דאין כאן חפצא דאיסורא הרי איסור זה הוא איסור מיוחד לעצמו.

קרבנות שהקריב נח א. קדשי מקדש ב. קדשי במה

תמימין ובעלי מומין, הרי שהקריב אף את הנקבות לעולה, והוא פשוט דבקרבנות בני נח אין דין זכרות, ודוקא במקדש אין נקבה קרבה לעולה, וביותר מזה מפורש בע"ז כד: דנקבה כשרה לעולה בבמת יחיד, הרי דאף ישראל יכול להקריב נקבה לעולה על במתו בזמן היתר הבמות, וא"כ בודאי שאף ב"נ מקריב נקבה לעולה בבמה, וכ"ה בירושלמי מגילה פ"א הי"א [יד:], ופשוט.

ובן מפורש בזבחים קח: שנת הקריב קרבנותיו בתורת קרבן במה, דאיתא שם דאין חיוב הקרבת קרבן בחוץ אא"כ הקריבו על המזבח, ויליף לה ממעשה דנח דאין הקרבה בחוץ אלא על גבי מזבח, כדכתיב ויבן נח מזבח, הרי להדיא דתורת קרבנותיו של נח לא קרבו בתורת

ויקחו מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור ויעל עולות במזבחו. [פ"ח פ"כ]

בזהורה יעלה חו"מ סי' רמ"ט הקשה דהלא עיקר הציווי לנח לקיים ממין הטהור שבעה שבעה הוא למען יקריב אותם לעולה בצאתו מן התיבה, [וכפרש"י כאן שנת ידע שעליו להקריב קרבנות ממין הטהור שלכן ציוהו ה' להביא מהם שבעה], וקשה דהלא נקבה אינה קדושה בקדושת עולה, וא"כ ע"כ לא הקריב נח את הנקבות לעולות, וא"כ למה באמת נצטוה נח להביא שבעה גם ממין הנקבה, והניח בצ"ע.

ובפשוטו דכריהם צ"ע, דהלא מפורש בזבחים קטו. שנת הקריב זכרים ונקבות

קדשי מקדש, כי בזה ודאי צריך לעשות מזבח, ומקרא מלא דיבר הכתוב ואם מזבח אבנים תעשה לי, וע"כ דנח הקריב קרבנותיו בתורת קדשי במה.

ובן הוא בחת"ס יו"ד סי' רל"ה דלא מצינו שמקום המקדש נתקדש לפני מעשה העקידה, ואף שנח הקריב במקום המקדש [כמבואר במדרש פל"ד פ"ט ובר"מ פ"ב ביה"ב ה"ב], מ"מ לא נתקדש להיות מקום מקודש, ולקמן [פ"ח פכ"א] הארכתי להכריח דבר זה ממה דמבואר במדרש דעד מעשה העקידה לא היה הר אלא עמק, והלא עמק אינו מוכשר למקום המקדש כמבואר בר"מ, וע"כ שהקריב בתורת קדשי במה.

אכן באמת דתליא באשלי רברבי, כי הנה בזבחים שם מבואר שנח הקריב בהמות וחיות ואף בהמות טמאות, [ומה דכתיב טהורות היינו שלא נעשה בו עבירה], אכן בפרקי דר' אליעזר פכ"ג איתא דנח הקריב מן הבהמות הטהורות כבש ושור וכו', ומעוף הטהור תורים ובני יונה, דמבואר מזה דבאמת לא הקריב אלא ממינים הכשרים לקרבנות ישראל, משמע שלא היה זה בתורת הקרבה של במה אלא הקרבה של מקדש.

ואמנם מדברי הרד"ל שם אות ס"ח מבואר דלדעת הפרקי דר"א באמת בן נח אינו יכול להקריב בבמה שלו אלא מז' מינים הכשרים להקרבה לישראל, (כי אין מקור אחר להכשיר שאר בעלי חיים להקרבה), וא"כ לדבריו כמובן שאין שום ראיה דנח הקריב קרבנותיו בתורת קדשי מקדש, אכן יעוין בהרחב דבר להנצי"ב שנקט דאף שנח הקריב מז' מינים הכשרים להקרבה, מ"מ כל ב"נ מקריב אף שאר [בע"ח].

והנה ברש"י על הכתוב [פ"ז פ"ב] מכל הבהמה הטהורה, פרש"י שנח למד תורה וידע איזה בהמה עתידה להיות טהורה לישראל, הרי

שלדעת רש"י לא הקריב נח אלא מן הבהמות הטהורות לישראל, אמנם לדברי רש"י הקריב אף מן החיות הטהורות לאכילה, וזהו כוונת רש"י דכל שהוא טהור לאכילה לישראל, ואילו בפרקי דר"א פכ"ג מבואר שלא הקריב מכל המינים הטהורים לאכילה, אלא מז' מינים הכשרים להקרבה.

ובפענח רזא ובנימוקי הטור על התורה [פ"ז פ"ב] כתבו על מה שנצטוו נח להביא שבעה שבעה מן הבהמה הטהורה, דהנה לקיום המין היה סגי בזכר אחד וז' נקבות, ומה שנצטוו נח להביא ז' זכרים, היה זה כדי להקריב קרבן מן הזכרים היתרים, וכך עשה שהקריב הזכרים לעולה, הנה סתמו דבריהם שלא כשיטת תלמודין בזבחים שם שהקריב גם נקבות, ואולי בזה בשיטת הפרקי דר"א שהקריב כדין קרבן הקרב במקדש.

והנה בפסקי תשובה [פיטרוקוסקין] סי' שנ"ב חקר האם ב"נ בעל מום פסול להקריב קרבן בבמה, או דעובד בעל מום פסול רק בקרבן דישראל, והוכיח ממה דאיתא בתנחומא פרשת נח סי' ט' שהאריה הכה את נח ונעשה צולע ולא היה כשר להקריב, הרי מפורש דנכרי בע"מ פסול להקריב קרבנו, [והאדמו"ר מגור בעל האמרי אמת כתב די"מ שלא היה כשר להקריב היינו שנח לא היה ראוי לעמוד על רגליו מפני היסורים שהיו לו].

אשר לכאורה צ"ב בזה שהרי בזבחים טז. משמע דיסוד פסול בע"מ בעובד הוא משום דדין המקריב כדין הקרבן, באופן דלפי"ז מן הדין שנכרי בע"מ יכול להקריב, שהרי נכרי יכול להקריב קרבן בע"מ כל שאינו מחוסר אבר, באופן דמשמע מזה דנח הקריב את קרבנותיו בתורת הקרבה של מקדש, ובמקדש הוזהרנו במקרא מפורש לבל נקריב קרבן נכרי בע"מ, ולכן דכוותה נפסל נח להקריב קרבן משום שהיה בע"מ.

דוקא מן המותר לישראל, הלא מעתה שוב צ"ע קושית היהודה יעלה הנ"ל למה נצטוו נח להביא שבעה ממין הנקבה, והלא בתורת הקרבה של מקדש אין הנקבה קרבה לעולה, וצ"ע"ג.

אשר לכאורה מתבאר כאן שהתלמוד פליג עם פרקי דר"א, דדעת תלמודין שהקרבה של נח היתה בתורת הקרבה של במה, ואילו דעת הפרקי דר"א שהיה לזה תורת הקרבה של מקדש, ואשר לכן נצטוו להקריב

האם עולת נקבה קרבה בשעת היתר הבמות

עולה היא עכ"ד, וצ"ע דא"כ למה באמת העלה אותה לעולה, הלא אין הנדר חל עליה כיון שנדר שיהא עולה ואין נקבה לעולה, וכן צ"ע עיקר דברי הש"ס דהלא כמו"כ ודאי לא נתכוין להקדיש כלב וחזיר.

ויעוין במהרש"א שם שהביא הא דאיתא במדרש דמן הדין לא חל הקדשו של יפתח, כדין האומר כלב זה עולה דאינו חייב להקדש כלום ואף לא את דמיו, אולם שוב הביא שם הא דאיתא במדרש דיפתח היה צריך להתיר את נדרו, דמבואר מזה דבאמת חל נדרו של יפתח והיה צריך היתר חכם, באופן דמשמע דנתפס קדושת עולה על בתו, ושוב צ"ע דהלא נקבה אינה בת עולה, והאריך בזה היהודה יעלה, וצ"ע.

אשר למש"נ ניחא דהלא באמת נקבה בת עולה היא בבמה, וא"כ שפיר נתפס שם הקרבן אף על נקבה, [ואף דעדיין צ"ב דהלא אין חל שם עולה על שום אדם בעולם, זולת במעשה דיצחק שנתפס עליו שם קרבן עולה], ויעוין בזבחים לה: דשו"ט בדעת ר"ע בדין המקריב עולת נקבה במקדש אם עלתה למזבח תרד או לא תרד, הרי דבאמת נקבה אינה מופקעת לגמרי ממין העולה, וכמש"נ דבבמה נקבה קרבה לעולה.

הלא מעתה ניחא הכל, כי באמת תורת ההקרבה של נח היתה תורת הקרבה של במה, כמו שמפורש כן בזבחים קח: אלא דנתחדש חידוש דין בקרבנות של נח שתהא טהורה לישראל, ולדעת הפרקי דר"א טהורה להקרבה. ולדעת

והנראה בזה עפ"י המבואר בע"ז כד: דאף שאין עולה אלא מן הזכר, מ"מ בבמה קטנה אף נקבה קרבה לעולה, [ויליף לה ממעשה דשמואל שהקריב נקבה לעולה בבמה קטנה], הלא לפי"ז נראה דדעת הפרקי דר"א דאמנם לא היה להקרבה של נח דין הקרבת מקדש, באשר לא נתקדש קדושת המקדש [כמבואר בכת"ס יו"ד סי' רל"ה], מ"מ נצטוו נח להקריב קרבנות ממה שהוכשר לישראל, וכמבואר ברש"י דנח נצטוו להכניס מן הבהמה הטהורה ומכאן למדנו דנח למד תורה, אשר בזה שפיר הקריב נח אף מן הנקבות, באשר באמת עולת נקבה כשרה אף לישראל בבמה קטנה, וכמבואר בסוגיא דע"ז שם.

ויתיישב בזה הא דאיתא בתענית ד. שיפתח שאל שלא כהוגן כשאמר כי מי שיצא מדלתי ביתי ראשונה יקרב לעולה, אף שאפשר שיצא דבר טמא שאסור בהקרבה, ופרש"י [ד"ה דבר] כגון כלב או חזיר, והשיבו לו שלא כהוגן ונודמנה לו בתו, וכבר עמד ע"ז המהרש"א למה לא אמר בפשוטו שעשה שלא כהוגן שמא יזדמן לו בן אדם שאינו ראוי להקרבה, וחירץ דאף בן אדם נחשב דבר טמא להקרבה, והביא כן בשם המדרש.

וביהודה יעלה ת"ב שם כתב ליישב שלא היה בביתו של יפתח זולת בתו, וא"כ ידע יפתח שלא יזדמן לו זכר שיצא מביתו ראשון, ואך אפשר שתצא בתו, אלא דלזה לא חשש דהלא יפתח נדר שיעלהו עולה. ונקבה לאו בת

רש"י טהורה לאכילה וכמש"נ], הא מיהא מיושב שפיר מה שהערתי בזה, ויעוין מה שהארכתי עוד לקמן בענין מה שהיה ריח ניתוח בקרבנו של נח, הגם שאין ריח ניתוח בכמה.

והנה בעיקר הך דינא דאיתא בע"ז שם דעולת נקבה קרבה בכמה קטנה, ברד"ק שמואל א' [פ"ז פ"ן] וברדב"ז סי' תרל"ט הביאו סוגיא דע"ז הנ"ל, אולם בסדרא דקדשים לע"ע לא מצאתי הלכה זו, אדרבה משמע להיפוך מזה, דבתמורה יז: ברש"י ותוס' [ד"ה דאיכא] משמע מכל דבריהם שאין שום קדושת עולה בנקבה, דלא כסתמא דהש"ס בע"ז שם, ויעוין בזרע אברהם סי' ד' סק"ה בזה, וערש"י זבחים צח. [ד"ה מה] דכל עולה אין בו שליא, שו"ר בזרע

אברהם סי' ה' שעמד בזה, ויעוין בדובב מישרים ח"ב סי' ח' בסופו, ויעוין בבנין ציון החדשות סי' ק"ה דבסוגיא דזבחים קיב: משמע דאין נקבה קרבה בכמה, וצ"ע.

והרש"ש בע"ז שם כתב דעיקר ראית הש"ס שם להכשיר נקבה בכמה, שנויה בפלוגתא, דבמדרש איתא דקרבונו של שמואל היה תוך ח' ללידתו דכתיב טלה חלב, ואף שהיה מחוסר זמן עכ"ז הוכשר קרבנו בהוראת שעה, והקשה דא"כ היאך למדו בע"ז שם ממעשה דשמואל דנקבה כשרה בכמה, הלא אפשר דגם זה היה בכלל ההוראת שעה, וכתב דבאמת הש"ס והמדרש חלוקים בזה אם היה הוראת שעה, ודעת תלמודין דאף אחר ח' ימים נקרא טלה חלב.

בדין אין ריח ניתוח בכמה

ובקרבותיו של נח בצאתו מן התיבה

וירוז ה' את ריזו הניזוזו. [פ"ח פכ"א]

הנה יש לחקור בגדר קרבנותיו של נח אם היה לזה דין קדשי מקדש, או שהיה לזה דין הקרבה של קדשי במה, דהנה נח הקריב קרבנות במקום המקדש כמבואר בר"מ פ"ב ביה"ב ה"ב, דמשמע שהיה לזה דין הקרבת מקדש, אולם מאידך יל"ד דהקרבתו היה רק בתורת במה, עפ"י דהחת"ס יו"ד סי' רל"ה דנח הקריב שם קרבנותיו טרם נתקדש מקום המקדש, דלא נתקדש מקום המקדש עד עקידת יצחק, יעו"ש.

ובמשך חכמה הוכיח שהיה לזה תורת הקרבת מקדש, דאיתא במדרש רבה [פל"ד פ"ט] שנח הקריב במזבח הגדול בירושלים, הרי שהיה לזה דין קדשי מזבח, ונח היה כהן והעלה למזבח [דהעלאה צריכה כהונה], וכזה ביאר את הכתובים כאן דכתיב וירח ה' את ריח הניתוח, והלא תנן בזבחים קיג. דאין ריח ניתוח בכמה,

באופן דמוכרח מזה דדין הקרבה של נח היה בתורת הקרבה של מקדש דאית ביה ריח ניתוח. **ודברי** המשך חכמה לכאורה תמוהים מאד, דהלא מפורש בזבחים קח: דהקרבת במה צריך מזבח, ומוכיח לזה ממה שנח בנה מזבח, [וכן הכרעת הר"מ בפ"ט מעה"ק ה"א], הרי להדיא דקרבות נח היו בתורת הקרבת במה, ובמש"ח הוכיח לדבריו שקרבנות נח היו הקרבת מקדש ממה שבנה מזבח, וזהו תמוה לכאורה מסוגיא ערוכה דמבואר להיפוך מדבריו, [גם סותר דברי עצמו, יעוין באו"ש פ"ג פסוה"מ ה"ג], והעירוני דלאידך לישנא דהש"ס י"ל שהש"ס חזר בו מזה, וצ"ע.

והנראה בזה דע"כ לא נתקדש הר המוריה עד עקידת יצחק, דהנה איתא בתנחומא פרשת וירא סי' כ"ב בסופו שבתחילה היה המקום עמק וכאשר ראה אברהם את המקום מרחוק אמר להקב"ה אין דרך מלך לשכון בעמק

שתקום ותהיה עם הצדיקים⁷², וכן: ואני הנני מקים את בריתי אתכם⁷⁴, בריתי היתה אתו⁷⁵, והמשכיל יבין, עד כאן לשונו. ובאורו⁷⁶: הברית שהיא נאצלת מעולם הוא הרחמים, וסמוכה לעולמים, שהיא מנהג העולמים, תקום ותהיה עם הצדיק יסוד עולם⁷⁷, ועם זה תקבל שפע ותשפיע למטה, זהו שאמר, אתכם⁷⁴.

(יט) ומכל החי. דרשו חז"ל⁷⁸: לרבות השדים, וצוהו ית' שיכניסם אל התיבה. ויתכן לפרש כי אי אפשר להם שישארו במקומם שהוא האויר בגלגלי היסודות, לפי שהגזרה היתה, לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים⁷⁹, וזה כולל כל בעלי נפש התנועה שעל הארץ, והוסיף לומר עוד, "מתחת השמים", שגורת המבול היתה אף על הבריות שהן מתחת גלגלי היסודות, והם השדים, על כן הוצרך להכניסם אל התיבה פן ימחו באויר אשר מתחת השמים. ומה שאמר, תביא אל התיבה⁸⁰ אין להבין שהוא יביאם ממש, שהרי כתוב אחריו, יבאו אליך להחיות⁸¹ באר כי מעצמם יבאו, אבל הכונה⁸² כשאמר, תביא אל התיבה, שיעזור אותן בכניסתן וישתדל בהן שיחיו*. והנה זה היה בצווי, אבל במעשה היכן מצינו שבאו השדים לתוך התיבה בכלל שאר המינין. הוא שכתוב: וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף⁸³, וכל העוף למינהו, אלו עופות טמאים, כל צפור, אלו עופות טהורים⁸⁴, כל כנף, אלו השדים שהם טסין באויר. וסמך לו מיד: ויבאו אל נח אל התיבה⁸⁵.

(כב) ויעש נח. זה מעשה התיבה⁸⁶, כן עשה, שהכניס שנים* מכל המינים ומוזנות לכולם. וכן דרשו רז"ל⁸⁷: הכניס נח זמורות לפילין וזכוכית לנעמיות.

ז (ב) מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה. היה מספיק שיקח שנים שנים לקיום המין, אבל צוהו שיקח מהם שבעה לצורך קרבן, והנה החשבון הזה מוכרח בסוד הקרבנות⁸⁸, וכבר ידעת מחכמתו של בלעם, שארז"ל⁸⁹: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה⁹⁰, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם, צוה לבלק ואמר: בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים⁹¹, ואמר עוד: את שבעת המזבחות ערכתי⁹². והנה ה' יתברך אב הרחמן⁹³ [94] לא רצה לגזור שיבאו מעצמם לצורך קרבן להיות נשחטין, אבל אמר, תקח לך שבעה, שישתדל אחריהם ויטרח במצוה, אבל באותם שהיו "להיות זרע" היו שנים שנים, והיה גזור שיבאו מעצמם⁹⁴, זהו שכתוב: יבואו אליך להחיות*. ואמר: גם מעוף השמים⁹⁵, והכתוב נמשך למעלה*, אמר: גם מעוף השמים הטהור⁹⁶ ז' ז' כנזכרים, איש ואשתו, כלומר שבעה זכרים ושבע נקבות.

הברית העומדת מימות עולם, 73 ברמב"ן: יצוה שתקום ותהיה עם הצדיק. 74 להלן ט, ט.
75 מלאכי ב, ה. 76 עיין בבאור הלבוש לראקנטי (יט, ב) ובנפתלי, עוד ביאורים בעומק דברי הרמב"ן, 77 משלי י, כה. 78 כן הלשון ברש"י: "אפילו שדים", בכ"ר לא, יח: אפילו רוחות.
79 לעיל פסוק יז. 80 בפסוק יט שלפנינו. 81 פסוק כ, 82 כן ברמב"ן (עמ' נד).
83 להלן ז, יד. 84 כל צפור, אלו עופות טהורים. כן ברמב"ן (מצורע יד, ד — עמ' עה): "מכאן שכל עוף טהור בכלל צפור", ע"ש שמביא דעות שונות בזה. 85 להלן ז, טו. 86 כן גם ברש"י.
87 ב"ר לא, יט. 88 ראה להלן דברי רבינו בבמדבר כג, ד, ד"ה את שבעת המזבחות ערכתי.
89 ספרי סוף ברכה. 90 דברים לד, י. 91 במדבר כג, א. 92 שם ד. 93 אב הרחמן, מברכת אהבה רבה. — ומקור הכתוב בתהלים קג, יג: כהם אב על בנים. [94] רמב"ן לעיל ז, כ (עמ' נד). 95 לפנינו פסוק ג. 96 הטהור, כן נכון ע"פ ד"ר, וכן ברמב"ן שם. בס"ש: הטהורה.

(יט) וישתדל בהן שיחיו, כאשר ישתדל בנפשו (לשון רמב"ן — עמ' נד).
(כב) "כן עשה", שהכניס שנים. והרמב"ן פירש שהכלל נכלל ב"ויעש נח", וכפל הלשון (ויעש, כן עשה) הוא דרך הכתוב לבאר כי לא הפיל דבר מכל אשר צוה, ולא פירש אם מהטהור או מהטמא,

והוסיף עליהם עוד: זכר ונקבה * לחיות זרע על פני כל הארץ. ומה שהוצרכנו לפרש כן * לפי שלקיום המין למה יצטרך שבעה די בשנים. או נאמר * לחיות זרע על פני כל הארץ, שהוא חוזר אל מה שהזכיר, שנים איש ואשתו⁹⁷, וכאלו יאמר הכתוב: מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו, גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה, וכל זה לקרבן, ומן הבהמה אשר לא טהורה היא שנים איש ואשתו לחיות זרע על פני כל הארץ, כי לימים עוד שבעה⁹⁸ עתיד אני להביא מבול, ועל כן תצטרך אתה שתקח ותקיים המין. ומה שהזכיר במין הבהמה, איש ואשתו * ובמין העוף, זכר ונקבה, מפני שאין טבע ההולדה שוה בהם, כי תולדות הבהמה כתולדות מין האדם ולכן הזכיר, איש ואשתו, אבל תולדות מין העוף על ידי הטלת ביצים שהם הם התחלת יצירתם. ודעת רז"ל בפרק חלק⁹⁹ כי מפני שלא באו הבהמות על שאינם מינן עשה להן כבוד וכתב בהן אישות כמו באדם. וצריך אתה לדעת כי בפרשה של מעלה שבה הודיע הקב"ה לנח שיביא מבול התחיל במדת הדין: ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר¹, וסיים גם כן במדת הדין: ככל אשר צוה אותו אלהים כן עשה², אבל בפרשה זו שבה רמוז לו על הקרבן יתחיל במדת רחמים: ויאמר ה' לנח³, וסיים במדת רחמים: ויעש נח ככל אשר צוהו ה'⁴, וכל זה להורות⁵ כי אין כונת הקרבן כי אם לשם המיוחד ית'. חזא שדרשו רבותינו ז"ל⁶: כל הקרבנות שבתורה לא נאמר בהם לא אל ולא אלהים ולא אלהיך⁷ אלא לשם המיוחד שלא ליתן פתחון פה * לבעל דין לחלוק.

(ד) כי לימים עוד שבעה. מלבד שהיה להם זמן ק"כ שנה⁸ לשוב בתשובה. עוד אני מאריך להם שבעת ימים. ודרשו רבותינו ז"ל⁹: אלו שבעה ימי אבלו של מתושלח הצדיק

97 בפסוק ב. עיין ביאורים. 98 פסוק ד. 99 סנהדרין קה, ב: אישות לבהמה מי אית לה, א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאותם שלא נעבדו בהם עבירה. מנא ידע, א"ר חסדא שהעבירו לפני התיבה, כל שהתיבה קולטתו בידוע שלא נעבדה בהם עבירה וכו'. 1 לעיל ו, יג. 2 שם כב. 3 פסוק א. 4 להלן פסוק ה. 5 עיין רמב"ן פה (פסוק א — עמ' נה) שמרפנו לכל זה. 6 מנחות קי, א. ועיין רמב"ן ויפרא א, ט (עמ' יג) שמאריך בזה. וע"ע רבינו שם. 7 אלהיך, כן נכון ע"פ ד"ר, וכן הוא ברמב"ן שם. בס"ש: אלוה. 8 ראה לעיל פרק ו סוף פסוק יד. 9 סנהדרין קה, ב. וכן הוא באבות דרבי נתן פ' לב (הוצ' שכטר), ועיין הערה ב שם. — והלשון שלפנינו, "ששטר

נמשך לפסוק שלמעלה (פסוק ב) שבעה שבעה הוא רק בטהור. וכן כתב הרמב"ן (ו, כ — עמ' נד). זכר ונקבה. כלומר זה שכתוב: גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ (פסוק ג) ע"כ טעמו: גם מעוף השמים הטהור תקח "שבעה שבעה", ומעוף השמים אשר לא טהור יבואו אליך רק "זכר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ". כן מבוארת הכוונה להלן בדברי רבינו. לפרש כן. כי תחלת פסוק ג (גם מעוף השמים שבעה שבעה) מדבר בטהור, וסוף הפסוק (זכר ונקבה...) מוסב על עוף אשר לא טהור. או נאמר וכו'. עכשיו מציע פירוש אחר, כי י"ל ש"לחיות זרע על פני כל הארץ" (שבפסוק ג) מוסב על סוף לשון הפסוק ב: ומן הבהמה אשר לא טהורה היא "שנים איש ואשתו". ומבאר למה רק "שנים איש ואשתו", על זה מתרץ (פסוק ג): שהוא רק כדי "לחיות זרע" ולכן די

בשנים. — ונרויח בפירוש שני זה שלא נצטרך להפסיק בסכינא חריפא "זכר ונקבה" (בפסוק ג) מן "שבעה שבעה". כי האתנחתא הוא על תיבת "ונקבה". וזה יבאר את הפסוק בטוב טעם: "גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה". וסוף הפסוק: "לחיות זרע..." מקושר עם הפסוק שלמעלה כנ"ל. משא"כ לפירוש הראשון הוצרכנו לבאר את הפסוק ככה: "גם מעוף השמים שבעה שבעה". ובזה נשלם החלק הראשון. אח"כ: "זכר ונקבה לחיות זרע..." וזה שלא כפסקי הטעמים, לפיכך הציע רבינו את הפירוש האחר. במין הבהמה איש ואשתו. מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה, איש ואשתו... גם מעוף השמים שבעה שבעה, זכר ונקבה" (פסוקים ב"ג). פתחון פה. לאומרים רשויות הרבה הן, והדבר מוכיח שזה ששמו כך צוה להקריב לו מנחה, וזה ששמו כך צוה להקריב לו פרים, וזה אילים, לכך נאמר